

УДК 81'23

**ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ СТИМУЛЬНОГО СПИСКУ
ДЛЯ ПСИХОЛІНГВІСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ**

Тетяна Недашківська

канд. філол. наук, доцент,
Житомирський державний університет
імені Івана Франка
Україна
mega.nedashkovskaya@mail.ru

Світлана Самійлик

аспірант,
Житомирський державний університет
імені Івана Франка
Україна
svitlanasamiilyk@gmail.com

У статті приділено увагу недостатньо вивченому в психолінгвістиці питанню, а саме методиці формування стимульного списку для проведення вільного асоціативного експерименту. Проаналізовано основні методики формування стимульного списку, які використовуються сучасними психолінгвістами, і продемонстровано власну методику, основу на обчисленні частотності вживання лексем освітньої сфери у спеціальній фаховій літературі й текстах законів.

Ключові слова: *стимульний список, вільний асоціативний експеримент, частотний метод, освітні поняття, стимул.*

В статье уделено внимание недостаточно изученному в психолингвистике вопросу, а именно методике формирования стимульного списка для проведения свободного ассоциативного эксперимента. Проанализированы основные методики формирования стимульного списка, которые используются современными психолингвистами, и продемонстрирована собственная методика, основанная на расчете частотности употребления лексем образовательной сферы в специальной профессиональной литературе и текстах законов.

Ключевые слова: *стимульный список, свободный ассоциативный эксперимент, частотный метод, образовательные понятия, стимул.*

The article focuses attention on not adequately explored issue of psycholinguistics, viz. the methodology of stimulus list forming for a free association experiment realization. The principal techniques of stimulus list forming which are used by modern psycholinguists have been analyzed, and the own methodology is displayed that is based on a frequency occurrence of educational lexemes in dedicated professional literature and the Laws' texts.

Key words: *a stimuli list, a free association experiment, a frequency method, educational concepts, a stimulus.*

Вступ

Вільний асоціативний експеримент (далі – ВАЕ) є одним із найефективніших методів дослідження в психолінгвістиці. До нього вдавалися такі вітчизняні та зарубіжні дослідники, як Дж. Діз, Г. Кент, А. Розанофф, М. Гасиця, Ю. Караулов, О. Лурія, О. Леонтьєв, Л. Сахарний, Р. Фрумкіна, О. Залевська, О. Горошко, В. Белянін, Т. Рогожнікова, Т. Недашківська, С. Мартінек, Є. Тарасов, І. Овчиннікова, Г. Черкасова, Т. Доценко, Д. Терехова, Л. Кушмар, О. Денисевич та інші. О. Горошко зауважує, що цей метод є популярним у психолінгвістиці через його широку апробованість у соціології, психології, нейролінгвістиці, а

також простоті проведення (хоча й оманливій) і відпрацьованій схемі аналізу отриманих даних (Горошко, 1998). Методика проведення ВАЕ є цілісною і досить добре розробленою. Проте методологічну та практичну складність у дослідників викликає розробка стимульного матеріалу та спосіб інтерпретації даних ВАЕ. Етап формування стимульного списку під час проведення ВАЕ важко переоцінити, тому що залежно від того, які слова входитимуть до стимульного списку, отримаємо різні кількісні та якісні дані для аналізу (реакції на запропоновані стимули), що може безпосередньо вплинути на їх інтерпретацію. Поки не існує критеріїв відбору слів до стимульного списку, оцінки актуальності стимульних одиниць та параметрів їх входження до стимульного списку. Питання розробки методики формування стимульного списку для проведення ВАЕ залишається недостатньо дослідженим у сучасній психолінгвістиці, що й зумовлює **актуальність статті**.

Метою статті є аналіз розвідок з проблеми формування стимульного списку для проведення ВАЕ та існуючих способів її вирішення, а також представлення власної методики формування стимульного списку для проведення ВАЕ, основаної на обчисленні частотності вживання лексем освітньої сфери у спеціальній фаховій літературі та в законодавстві.

Найпершим відомим стимульним списком є перелік зі 100 слів учених Кента й Розанофа, який містив стилістично нейтральні іменники, прикметники та дієслова, котрі найчастіше вживалися в періодиці початку ХХ ст. (результати проведеного на основі цього списку ВАЕ опубліковані в 1910 році в *American Journal of Insanity*) (Kent-Rosanoff Free Association Test). Як зазначає О. Карпенко, саме відтоді з'явилася формула «список Кент-Розанова», що став у сфері асоціативних досліджень обов'язковим і слова зі списку якого майже завжди включали до різних національних асоціативних словників (часом просто обмежуючись лише цими ста словами), що є корисним для міжмовних зіставлень. Проте О. Карпенко зазначає, що список Кент-Розанова ніяк не впливає на власні назви, бо їх там немає, тому упорядковує власний асоціативний словник власних назв, проте, на жаль, не обґрунтовує принцип їх відбору (Карпенко, 2005).

Деякі вчені підходять до формування стимульного списку, покладаючись на суб'єктивне бачення мови. Так, в Українському асоціативному словнику С. Мартінек подає список з 841 стимулу

(Український асоціативний словник, 2008: 3-22), але не показує, за яким принципом він сформований (хоча автор робить примітки біля слів, які вміщені в дослідженнях інших учених, в т.ч. і «списку Кент-Розанова»).

Не обґрунтовано принцип відбору стимульних слів й авторами Слов'янського асоціативного словника (Н. Уфімцева, Г. Черкасова, Ю. Караулов, Є. Тарасов), до якого входять реакції носіїв чотирьох мов (української, білоруської, російської та болгарської) на 112 слів-стимулів (Славянский ассоциативный словарь, 2004).

Проте багато пошуковців, які використовують метод ВАЕ у своїх дослідженнях, намагаються надати стимульному списку об'єктивності, тому вдаються до різних методик при його формуванні.

О. Горошко для дослідження асоціативної свідомості деяких груп російськомовного населення України обирає 11 лексем за такими критеріями: слова-стимули належали до різних частин мови; слова-стимули містили оціночний елемент у своєму значенні; слова-стимули були обрані за частотним принципом (шляхом перетину трьох словників) (Горошко, 1998).

Т. Недашківська пропонує різні підходи для вирішення питання. Так, вивчаючи асоціативні значення понять сфери державного управління, автор формує стимульний список із ключових понять у будові тексту Закону «Про державну службу», розташованих у випадковому порядку [Недашківська, 2007]. До стимульного списку можуть бути включені не лише окремі слова, а й деякі словосполучення термінологічного характеру. Науковець добирає стимульні лексеми з урахуванням їх впливу на формування нового суспільно значущого образу управлінця і які, водночас, так чи інакше впливають на свідомість усіх мовців (Недашківська, 2008: 54-55).

Л. Кушмар, досліджуючи лексику економічної сфери в мовній картині світу українців, теж звертається до ВАЕ. Стимульний список у дослідниці становлять поняття, відібрані зі спеціальної літератури, на яку вона посилається (Кушмар, 2011: 5).

О. Денисевич при формуванні стимульного списку для дослідження рекламної картини світу українців використовує водночас ланцюжковий асоціативний експеримент зі словом-стимулом *реклама*, метод шкалування рекламних понять, а

також аналіз тлумачних і термінологічних словників рекламної лексики. Спочатку опитувані мали написати необмежену кількість слів, пов'язаних з рекламою. Окремо інформанти оцінювали за 5-бальною шкалою 107 слів зі списку, створеного на основі висновків авторитетних дослідників. А вже на основі зіставлення результатів обох етапів підготовчого експерименту з матеріалами тлумачних та термінологічних словників дослідниця створює список зі 105 стимулів (Денисевич, 2015: 9).

О. Кирпонос вважає, що запорука успішності проведення ВАЕ – це стимульний матеріал. З метою відбору слів морально-етичної сфери медичної галузі науковцем було опрацьовано різні типи словників, праці з етики та медичної деонтології, морально-етичний кодекс медичного працівника тощо, з яких було виокремлено 150 лексем, що належать до понять морально-етичної сфери. Для об'єктивізації результатів відбору початкового списку стимульних лексем проведено підготовчий етап ВАЕ – шкалювання – серед реальних і потенційних учасників процесу медичної комунікації (отримувачів / надавачів медичних послуг). О. Кирпонос зазначає, що вияв збігів і розбіжностей в оцінках дає змогу з'ясувати, як працювати над формуванням остаточного варіанта стимульного списку, щоб укласти його не лише на основі суб'єктивного бачення експериментатора, а з урахуванням коректив, внесених спільним баченням носіїв мови, тобто їх об'єктивної оцінки (Кирпонос, 2013: 81-82).

При дослідженні такого соціально значущого фрагмента мовної картини світу, як освітня сфера, ми теж звернулися до ВАЕ. Пласт освітньої лексики займає значне місце в мовній свідомості кожної людини. Освітня лексика супроводжує нас протягом усього життя: починаючи від ланки дошкільної освіти, коли засвоюються такі освітні поняття, як *дитсадок*, *вихователь* тощо, закінчуючи вищою школою, вихованням власних дітей, а для декого – професійною діяльністю педагога. Проте обравши освітню лексику для дослідження за допомогою методу ВАЕ, ми теж зіткнулися із проблемою добору освітніх понять до списку, тому розробили власну методику відбору стимулів.

Методи та методики дослідження

Першим етапом цієї методики була робота зі словниками. Оскільки ми досліджували освітню лексику, то звернулися до

педагогічних словників (Гончаренко, 1997; Словник педагогічних термінів, 2008; Педагогічний словник, 2001). Виявилось, що більшість понять містять усі словники, а окремі поняття входять лише в деякі з цих видань.

Наступним етапом став пошук освітніх понять, вміщених у проаналізованих педагогічних словниках, у спеціальній педагогічній літературі (Практикум з педагогіки, 2002; Фіцула, 2002; Вітвицька, 2006), а також у Законі України «Про вищу освіту» (Закон України «Про вищу освіту») та Законі України «Про освіту» (Закон України «Про освіту»). Таким чином, нами було проаналізовано, як функціонують освітні поняття в текстах різних стилів мовлення – науковому та офіційно-діловому.

Результати дослідження

Спеціальна педагогічна література, на яку ми покликаємося, є такою, що рекомендована Міністерством освіти і науки України як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів (Практикум з педагогіки, 2002: 1), допущена Міністерством освіти і науки України як навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти (Фіцула, 2002: 2) або затверджена Міністерством освіти і науки України як підручник для студентів вищих навчальних закладів (Вітвицька, 2006: 2). Ці підручники знаходяться у вільному доступі в мережі Інтернет у вигляді документів формату pdf, які можна завантажити на диск. Після збереження документів нами було визначено частотність вживання педагогічних термінів (при цьому ми спиралися на вже згадувані педагогічні словники) у тексті кожного документа. Це є можливим завдяки засобам офіційної безплатної програми Adobe Reader для останніх версій Windows (Windows 7 – Windows 10), що дозволяє здійснювати автоматичний підрахунок прямо в документі, скориставшись комбінацією клавіш ctrl+F. У лівому нижньому куті документа з'являються вікно, куди потрібно ввести слово, яке нас цікавить. Далі з'являться кнопки Previous, Next, Results. Натиснувши на останню, ліворуч з'являється вікно з пронумерованим списком усіх випадків вживання запитуваного слова в порядку його появи в тексті (при цьому важливо перебувати на першій сторінці документа, бо підрахунок починається з поточної сторінки) та фрагмент контексту його вживання.

Якщо на комп'ютері встановлені попередні версії Windows, наприклад Windows XP, то можна для підрахунку частотності вживання освітніх понять «перетягнути» pdf-документ у пошукове вікно браузера Google Chrome, потім скористатися комбінацією клавіш **ctrl+F**, після чого з'явиться вікно в правому куті вгорі, куди треба ввести необхідне слово, і браузер проаналізує кількість випадків його вживання в тексті документа та надасть можливість перемикання на наступний випадок у порядку появи цього слова в тексті.

Працюючи із законами України, найзручніше здійснювати облік частотності вживання певних освітніх понять прямо на відповідній сторінці розділу «Законодавство» веб-порталу Верховної Ради, натиснувши попередньо передостанню кнопку праворуч, яка називається «Текст для друку» (тоді документ буде представлено суцільним текстом, без переходу зі сторінки на сторінку). А далі обраховуємо частотність вживання понять так, як це описано в попередньому абзаці. Крім того, веб-портал Верховної ради пропонує функцію «Терміни» (четверта кнопка праворуч), що дозволяє одним натисканням систематизувати всі терміни (з їх визначеннями), які характерні для того чи іншого закону, що допоможе зекономити час на пошукові тих понять, яких у документі немає.

При пошуку того чи іншого поняття слід пам'ятати про граматичні форми слів та спільнокореневі слова. Так, при підрахунку вживання освітнього поняття *вправа* слід підрахувати суму вживань усіх форм цього слова, які для нього є такими (в алфавітному порядку): *вправ* (Р. в. множини); *вправа* (Н. в. однини); *вправам* (Д. в. множини); *вправами* (О. в. множини); *вправах* (М. в. множини); *вправи* (Р. в. однини, Н. в. та З. в. множини); *вправі* (Д. в. та М. в. однини); *вправою* (О. в. однини); *вправу* (З. в. однини).

Як бачимо, деякі форми слова *вправа* мають однакове матеріальне вираження, тому при пошуку вводимо його лише один раз. Крім того, підраховавши частотність вживання форми *вправа* можна не підраховувати частотність вживання форм *вправам*, *вправами* і *вправах*, оскільки вони містять спільну матеріально виражену частину з формою *вправа* і при пошуку форми *вправа* програми видасть і частини форм *вправа-м*, *вправа-ми* і *вправа-х* (звісно, якщо не ставити після форми *вправа* пробіл або розділові

знаки, бо тоді програма підрахує лише випадки слова *вправа*). За тим самим принципом можемо не вводити окремо форму *вправ*, бо кожна з інших форм містить буквокомплекс *вправ*-. Проте, з іншого боку, ми не можемо ввести лише форму *вправ* для визначення частотності вживання поняття *вправа* (хоч усі форми з парадигми й містять цю частину), бо таку матеріальну частину мають слова *вправ-ний*, *вправ-лятися* тощо, які теж будуть відображені програмою, що викривить загальну картину частотності вживань.

Часом доречно ставити пробіл перед поняттям, частотність уживання якого ми визначаємо. Це пов'язано з наявністю префіксів та префіксоїдів у словах. Наприклад, якщо не поставити пробіл перед поняттям *виховання*, то програма знайде всі слова з такою частиною, у тому числі *само-виховання* і *пере-виховання*.

Зваживши на ці та інші особливості можливостей засобів програми Adobe Reader та визначивши частотність вживання педагогічних понять у трьох підручниках і двох законах, з'ясували, що вживання деяких термінів є одиничним (наприклад, *Я-концепція*) або взагалі відсутнє (наприклад, *абулія*) а деяких – частотним. Саме останні поняття сформували стимульний список. Обчислення коефіцієнту частотності $K_{\text{ч}}$ здійснювалося за формулою:

$$K_{\text{ч}} = (\Sigma_{\text{b1}} : \Sigma_{\text{c1}})_1 + (\Sigma_{\text{b2}} : \Sigma_{\text{c2}})_2 + \dots + (\Sigma_{\text{bn}} : \Sigma_{\text{cn}})_n : n = (K_1 + K_2 + \dots + K_n) : n,$$

де Σ_{b} – сума вживань певного терміна в джерелі n ; Σ_{c} – кількість сторінок у джерелі n ; n – кількість проаналізованих джерел; K_n – коефіцієнт частотності вживання в джерелі n .

Обчисливши коефіцієнт частотності $K_{\text{ч}}$, виявилось, що деякі з освітніх понять вживаються понад 1 раз на сторінку, тобто $K_{\text{ч}} > 1$. Таких понять виявилось 38: *вимога, виховання, виховний, вищий навчальний заклад, діяльність, дослідження, засіб, завдання, знання, інститут, контроль, курс, методика, методичний, навчальний, начальніно-виховний, заклад, навчання, наука, науковий, освіта, освітній, педагогічний, підготовка, план, потреба, практичний, прийом, програма, процес, професійний, розвиток, система, студент, трудовий, факультет, школа*. Коефіцієнти частотності $K_{\text{ч}}$ цих понять подані в таблиці 1 (у порядку зростання).

Таблиця¹

Освітні поняття	K ₁	K ₂	K ₃	K ₄	K ₅	K _ч
План	0,7	0,33	0,41	2,33	1,33	1,02
Трудовий	0,39	0,3	0,02	2,83	1,67	1,042
Дослідження	0,41	0,19	0,82	3,83	0	1,050
Методика	0,29	0,22	0,24	0,33	0	1,08
Практичний	0,52	0,31	0,38	2,17	2,33	1,142
Пізнання	0,13	0,21	0,06	0,33	0	1,146
Завдання	0,97	0,8	0,59	3,17	0,67	1,24
Розвиток	1,95	1,08	0,64	0,33	2,33	1,266
Контроль	0,24	0,16	0,2	1,67	3	1,274
Приєм	0,24	0,16	0,1	5,33	0,67	1,3
Інститут	0,07	0,04	0,46	6,17	0	1,348
Вимога	0,42	0,39	0,15	5,16	1,5	1,54
Начально-виховний	0,21	0,2	0,17	0,5	6,67	1,55
Виховний	1,17	0,76	0,84	0	6	1,754
Факультет	0,01	0,01	0,18	8,83	0,33	1,872
Професійний	0,57	0,19	0,48	8,67	0	1,982
Потреба	0,35	0,19	0,18	4,33	5	2,01
Методичний	0,51	0,2	0,24	4,67	5,67	2,258
Курс	0,39	0,25	0,50	7,33	3,33	2,36
Школа	0,56	2,19	1,27	0,5	7,67	2,438
Виховання	2,03	2,23	0,81	0,5	6,67	2,448
Підготовка	0,34	0,39	0,69	12,5	0	2,784
Система	0,69	0,8	1,26	6,17	8	3,384
Знання	1,31	1,23	0,74	9,5	4,33	3,422
Процес	1,82	1,15	1,18	9,5	4,33	3,596
Засіб	0,61	0,34	0,28	1,17	1,33	3,73
Студент	0,65	0,03	2,32	10	6,33	3,866
Програма	0,5	0,28	0,36	16,67	2,33	4,028
Навчання	1,45	1,8	1,3	18,67	15,33	7,71
Діяльність	2,25	1,31	1,10	41	0	9,132
Педагогічний	2,9	1,3	3,13	27,17	26,67	12,234
Вищий навчальний заклад	0	0,03	0,22	76	6	16,45
Освітній	0,8	0,3	0,28	48,67	32,67	16,544
Науковий	1,08	0,49	1,2	101,17	29,67	26,722
Наука	0,47	0,39	0,54	24,67	4,67	30,74
Освіта	0,93	1,12	2,08	91,5	69	32,926
Заклад	0,26	0,39	1	125,83	79,33	41,362
Навчальний	1,72	1,58	1,91	142,17	86,33	ита, ос

На нашу думку, саме ці поняття можуть сформувати стимульний список. Якщо передбачається ширший стимульний список, то дослідник може внести до нього інші поняття, котрі в досліджуваних текстах трапляються рідше, але теж мають високий коефіцієнт частотності $K_{ч}$. У нашому дослідженні це такі

¹ показники K₁, K₂, K₃, K₄, K₅ округлено до сотих

поняття (за рейтингом спадання $K_{\text{ч}}$): *метод* ($K_{\text{ч}}=0,98$), *творчий* ($K_{\text{ч}}=0,87$), *загальноосвітній* ($K_{\text{ч}}=0,864$), *університет* ($K_{\text{ч}}=0,862$), *колектив* ($K_{\text{ч}}=0,812$), *предмет* ($K_{\text{ч}}=0,786$), *особистість* ($K_{\text{ч}}=0,762$), *учень* ($K_{\text{ч}}=0,756$), *дитячий* ($K_{\text{ч}}=0,756$) і т. д., проте, ми вважаємо, що недоречно вносити ті поняття, які мають низький коефіцієнт частотності (наприклад, $K_{\text{ч}} \leq 0,1$).

Метод підрахунку коефіцієнту частотності $K_{\text{ч}}$ для формування стимульного списку при проведенні ВАЕ можна назвати частотним методом.

Висновки

Таким чином, поки не існує єдиної методики формування стимульного списку для проведення ВАЕ, дослідники на цьому шляху вдаються до роботи зі словниками (асоціативними й тематичними), експериментів, до методів зіставлення, анкетування, шкалування тощо, що, безперечно, допомагає об'єктивувати суб'єктивні дані. Проте у зв'язку з дедалі ширшим застосуванням методу ВАЕ проблема вироблення універсальної методики стає все гострішою. При дослідженні освітньої лексики ми підійшли до вирішення цього питання через визначення коефіцієнта частотності вживань зафіксованих педагогічними словниками термінів у спеціальній фаховій літературі, а також законодавстві України. При цьому ми використовували популярні та доступні технічні засоби (Інтернет-ресурси, можливості безплатної програми Adobe Reader, браузера Google Chrome). Застосування спеціально розробленої нами формули для підрахунку коефіцієнта частотності $K_{\text{ч}}$ виявило найуживаніші (з вищим коефіцієнтом частотності $K_{\text{ч}}$) поняття, які об'єктивно потрапляють до стимульного списку.

Частотний метод може наблизити до розв'язання проблеми формування стимульного списку, особливо при дослідженні лексики соціально значущих сфер життя (морально-етичної, освітньої, медичної, комп'ютерної, правової, медійної тощо), де можна (а подекуди й необхідно) спиратись на спеціальну літературу.

Запропонована методика знаходиться на початковому етапі розробки й потребує удосконалення (особливо щодо її автоматизації з використанням ІТ-технологій, бо поки вона є дуже трудомісткою через відсутність повноцінного українського

корпусу текстів). Удосконалення розробки становить перспективу подальших досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

- Вітвицька С. С.* (2006). Основи педагогіки вищої школи: Підручник за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури / С. С. Вітвицька. – К.: Центр навчальної літератури, 384 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CBwQFjAAahUKEwj6sL6Dxt_
- Гончаренко С.* (1997). Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – К.: Либідь, 376 с.
- Горошко Е. И.* (1998). Специфика ассоциативного сознания некоторых групп русскоязычного населения Украины / Е. И. Горошко // Языковое сознание: формирование и функционирование. – М.: Ин-т языкознания РАН, С. 186-200.
- Денисевич, О. В.* (2015). Лексика реклами в структурі мовної картини світу українців : автореф. дис. ... канд. філол. наук / О. В. Денисевич. – Луцьк, 23 с.
- Закон України «Про вищу освіту»* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
- Закон України «Про освіту»* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>
- Карпенко О. Ю.* (2005). Асоціативне визначення семантичного наповнення онімічних концептів / О. Ю. Карпенко. – Горлівка, Донецьк, 17 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до монографії : <http://karpenko.in.ua/wp-content/uploads/2012/12/51.pdf>
- Кирпонос О. О.* (2013). Проблема формування стимульного списку для проведення асоціативного експерименту (на емпіричному матеріалі) / О. О. Кирпонос // Мова і культура. – Вип. 16, т. 1. – С. 79-87. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Mik_2013_16_1_14.pdf
- Кушмар, Л. В.* (2011). Лексика економічної сфери в мовній картині світу українців : автореф. дис. ... канд. філол. наук / Л. В. Кушмар. – Луганськ : Б.в., 20 с.
- Недашківська Т.* (2008). Нові термінологічні поняття у професійній картині світу державних службовців / Т. Недашківська // Новітні тенденції розвитку демократичного врядування: світовий та український досвід : матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю, Київ, 30 трав. : у 3 т. / за заг. ред. О. Ю. Оболенського, С. В. Сьоміна. – К.: НАДУ. – Т. 2. – С. 54-55.
- Недашківська Т. С.* (2007). Асоціативне значення понять державна служба та державний службовець / Т. С. Недашківська // Державне управління: теорія та практика. – № 1. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&ved=0CDEQFjACahUKEwicqfK3id7NAhVDpnIKHYg6BIE&url=http%3A%2F%2Fprints.zu.edu.ua>
- Педагогічний словник* (2001) / [АПН, Ін-т педагогіки; підгот. Н. Б. Копиленко та ін.; відп. ред. М. Д. Ярмаченко]. – К.: Педагогічна думка, 2001. – 516 с.
- Практикум з педагогіки: Навчальний посібник: Видання 2-ге, доповнене і перероблене* (2002) / За заг. ред. О.А. Дубасенюк, А.В. Іванченка. – Житомир : Житомир. держ. пед. ун-т, 482 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : eprints.zu.edu.ua/7574/1/Practic_pos.pdf

- Славянський асоціативний словарь: російський, білоруський, болгарський, український (2004) / [сост. Н. В. Уфимцева, Г. А. Черкасова, Ю. Н. Караулов, Е. Ф. Тарасов]. – М., 2004. – 800 с.
- Словник педагогічних термінів (2008) / [уклад. Л. О. Савенкова та ін.]. – К., 19 с.
- Український асоціативний словник. У 2 т. Т. 1 : Від стимулу до реакції (2008). / [авт.-уклад. Маргінек С.] – 2-ге вид., стер. – Львів : Паїс, 2008. – 344 с.
- Фіцула М. М. (2002). Педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти / М. М. Фіцула. — К. : Видавничий центр «Академія», 528 с. (Альма-матер). [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://vk.com/doc-51785228_168337240?dl=1b962d8460878ccc8f
- Kent-Rosanoff Free Association Test in A Dictionary of Psychology [Електронний ресурс] : Oxford Index. – Режим доступу : <http://oxfordindex.oup.com/view/10.1093/oi/authority.20110803100034390> – Назва з екрану.

REFERENCES

- Denyseyvych, O. V. (2015). *Leksyka reklamy v strukturі movnoi kartyny svitu ukraintiv* [Vocabulary of an advertisement in a worldview structure of Ukrainians]. *Extended abstract of Doctor's thesis*. Lutsk [in Ukrainian].
- Dubaseniuk, O. A. (Eds.), Ivanchenko, A.V. (Eds.) (2002). *Praktykum z pedahohiky* [A training book on pedagogics]. Zhytomyr: Zhytomyr state pedagogical University. Retrieved from eprints.zu.edu.ua/7574/1/Practic_pos.pdf [in Ukrainian].
- Fitsula, M. M. (2002). *Pedahohika: Navchalnyi posibnyk dlia studentiv vyshchyykh pedahohichnykh zakladiv osvity* [Pedagogics: a textbook for students of high pedagogical institutes of learning]. Kyiv: Akademia. Retrieved from http://vk.com/doc-51785228_168337240?dl=1b962d8460878ccc8f [in Ukrainian].
- Goncharenko, S. (1997). *Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk* [Ukrainian pedagogical dictionary]. Kyiv: Lybid [in Ukrainian].
- Goroshko, Ye. I. (1998). *Spetsyfika assotsyativnogo soznaniya niekotorykh grupp russkoiazynchnogo naseleniya Ukrainy* [The specific character of some Russian-speaking groups' consciousness of Ukrainian people]. *Yazykovoye soznaniye: formirovaniye i funktsyonirovaniye* – Language consciousness : forming and functioning, 186-200 [in Russian].
- Karpenko, O. Yu. (2005). *Asotsiatyvne vyznachennia semantychnoho napovnennia onimichnykh konseptiv* [The associative determination of proper nouns concepts semantic filling]. Horlivka, Donetsk [in Ukrainian].
- Kent-Rosanoff Free Association Test in A Dictionary of Psychology : Oxford Index. (n. d.). [oxfordindex.oup.com](http://oxfordindex.oup.com/view/10.1093/oi/authority.20110803100034390/). Retrieved from <http://oxfordindex.oup.com/view/10.1093/oi/authority.20110803100034390/> [in English].
- Kopylenko, N. B., et al. (2001). *Pedahohichnyi slovnyk* [Pedagogical dictionary]. M. D. Yarmachenko (Ed.). Kyiv: Pedahohichna dumka [in Ukrainian].
- Kushmar, L. V. (2011). *Leksyka ekonomichnoi sfery v movnii kartyni svitu ukraintiv* [Economic vocabulary in Ukrainian worldview]. *Extended abstract of Doctor's thesis*. Luhansk: B.v. [in Ukrainian].
- Kyrponos, O. O (2013). *Problema formuvannia stymulnogo spysku dlia provedennia asotsiatyvnoho eksperymentu (na empirychnomu materialy)* [The problem of stimulus list forming for a free association experiment realization (on empiric material)]. *Mova i kultura – Language and Culture*, 16 (Vol. 1), 79-87 [in Ukrainian].

- Martinek, S. (2008). *Ukrainskii asotsiatyvnyi slovnyk [Ukrainian associative dictionary]*. (Vols. 1-2). Lviv: Pais [in Ukrainian].
- Nedashkivska, T. (2008). Novi terminolohichni poniattia u profesiinii kartyni svitu derzhavnykh sluzhbovtiv [New terms in state servants' professional worldview]. Proceeding from MIIM '08 (Vols. 3): *Novini tendentsii rozvytku demokratychnoho vriaduvannia: svitovi ta ukrainskyi dosvid: Innovative tendencies of democratic public administration development.* (54-55). Kyiv: NAPA [in Ukrainian].
- Nedashkivska, T. Ye. (2007). Asotsiatyvne znachennia poniat derzhavna sluzhba ta derzhavnyi sluzhbovtiv [Associative meaning of the terms *state service* and *state servant*]. *Derzhavne upravlinnia: teoriia i praktyka – Public administration: theory and practice*, 1. Retrieved from <https://www.google.com.ua/url?sa=t&rc=tj&q=&esrc=s&source=web&cd=3&ved=0CDEQFjACahUKEwicqfK3id7HAhVDpnIKHYg6BIE&url=http%3A%2F%2Fprints.zu.edu.ua> [in Ukrainian].
- Savenkova, L. O. (2008). *Slovnyk pedahohichnykh terminiv [Dictionary of pedagogical terms]*. Kyiv [in Ukrainian].
- Ufimtseva, N. V., Cherkasova, G. A., Karaulov, Yu. N., & Tarasov, Ye. F. (2004). *Slavyanskiy assotsyativnyy slovar: russkiy, belorusskiy, bolgarskiy, ukrainskiy [Slavic associative dictionary: Russian, Belarusian, Bulgarian, Ukrainian]*. Moscow [in Russian].
- Vitytska, S. S (2006). *Osnovy pedahohiky vyshchoi shkoly: Pidruchnyk za dlia studentiv mahistratury [The basis of the Higher School pedagogics: a textbook for masters]*. Kyiv: Tsentr navchalnoi literatury. Retrieved from https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CBwQFjAAAhUKEwj6sL6Dxt_HAhVqnHIKHX- [in Ukrainian].
- Zakon Ukrainy «Pro osvitu» [The Law of Ukraine «On education»]. (n. d.): zakon4.rada.gov.ua. Retrieved from <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1060-12> [in Ukrainian].
- Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu» [The Law of Ukraine «On high education»]. (n. d.): zakon4.rada.gov.ua. Retrieved from <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> [in Ukrainian].

Поштова адреса установи:

Житомирський державний університет імені Івана Франка
вул. В. Бердичівська, 40.
м. Житомир,
10008

Стаття надійшла до редакції 28.08.2015